

KUTSESTANDARD

Ämmaemand, tase 7

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Ämmaemand, tase 7	7

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Ämmaemand on tervishoiuspetsialist, kes juhendab, jälgib, nõustab ja toetab naisi raseduse ja sünnituse ajal, sünnitusjärgsel perioodil ning reproduktiivtervisel küsimuste ja günekoloogiliste probleemide lahendamisel elukaare erinevatel etappidel. Ta jälgib rasedusi ja juhib sünnitusi omal vastutusel, hooldab ja jälgib vastündinuid ning imikuid.

Ämmaemand osaleb tervisekasvatuses ja pereplaneerimises üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil.

Ämmaemand korraldab ämmaemandustegevust koostöös siht- ja sidusrühmadega.

Ämmaemand täiendab elukestva õppe põhimõtetest lähtudes oma teadmisi ja oskusi, osaledes kutsealastel täiendkoolitustel, edendades seeläbi isiklikku karjääri ja elukvaliteeti.

7. taseme ämmaemand juhib meeskonda, osaleb arendus- ja teadustöös.

Ämmaemanda kutsealal on kolm kutset:

- Ämmaemand, tase 6 esmane kutse;
- Ämmaemand, tase 6;
- Ämmaemand, tase 7.

A.2 Tööosad

A.2.1 Tervisekasvatus ja pereplaneerimine

1. Tervisedenduses ja -kasvatuses osalemine
2. Läbivaatuse teostamine
3. Reproduktiivtervisega seotud vaimse tervise hindamine
4. Rasestumisvastaste meetodite selgitamine ja vahendite välja kirjutamine

A.2.2 Ämmaemandus raseduse korral

1. Raseduse tuvastamine
2. Raseduse jälgimine
3. Oletatava sünnitustähtaja arvutamine
4. Vaginaalse läbivaatuse tegemine, tulemuste analüüsimine
5. Raseda läbivaatuse tegemine
6. Kardiotokograafia tegemine
7. Rasedusriskide hindamine ja selgitamine
8. Sünnieelse diagnostika ja antenataalse jälgimiskava selgitamine
9. Rasedusaegsete muutuste selgitamine
10. Sünnitusplaani koostamine ja sünnituskoha valimine

A.2.3 Ämmaemandus sünnituse korral

1. Turvalise sünnituskeskkonna loomine ja tagamine
2. Sünnituse jälgimine
3. Loote seisundi hindamine

4. Sünnituse avanemisperioodi jälgimine ja hindamine
5. Sünnituse väljutusperioodi jälgimine ja hindamine ning sünnituse vastuvõtmine
6. Valutustamine
7. Riskide hindamine sünnitustegevuses ja/või loote seisundis
8. Erakorralised situatsioonid sünnitusel
9. Tegutsemine sünnitustegevuse kõrvalekallete korral
10. Emale ja lapsele turvalise keskkonna loomine kiindumussuhte kujunemiseks
11. Nabaväädi klemmimise ajastuse hindamine
12. Sünnituse platsentaarperioodi jälgimine ja hindamine ning platsenta manuaalne eemaldamine
13. Verekaotuse ennetamine, hindamine ja ravi
14. Sünnitusteede terviklikkuse hindamine ning taastamine

A.2.4 Sünnitusjärgne ämmaemandus

1. Nahk-naha kontakti algatamine ja esmase imetamise toetamine
2. Sünnitusjärgse läbivaatuse teostamine
3. Operatsioonijärgse patsiendi seisundi hindamine ja jälgimine
4. Sünnitusjärgse enesehoolduse juhendamine
5. Vanemate toetamine kriisis
6. Vastsündinu ja imiku baasvajaduste märkamine ja vanemlike oskuste kujundamine
7. Imetamise õpetamine ning abistamine
8. Laktatsiooni käivitamine ja säilitamine
9. Laktogeneesi pärssimine

A.2.5 Vastsündinu hooldus

1. Sünni tõendamine ja vastsündinud identifitseerimine
2. Vastsündinu seisundi hindamine, esmase läbivaatuse ja tualeti tegemine
3. Vastsündinu kohanemise jälgimine ja seisundi hindamine
4. Haige vastsündinu jälgimine
5. Elutähtsate funktsioonide taastamine

A.2.6 Ämmaemandus naistehaiguste ja raseduse katkemise/katkestamise korral

1. Naistehaiguste ja sugulisel teel levivate haiguste ennetamise, diagnostika ja ravipõhimõtete selgitamine/ ja ravi määramine
2. Nõustamine seksuaalkäitumise ning rasestumisvastaste vahendite kasutamisel
3. Rasedust katkestada soovivate naiste nõustamine
4. Naise seisundi hindamine, reproduktiivtervise häirete tuvastamine ning enesehoolduse ja abi võimaluste selgitamine
5. Viljatusravi vajaduse hindamine

A.2.7 Ämmaemandustoimingud

1. Eluliste näitajate mõõtmine ja interpreteerimine
2. Ravimite manustamine
3. Erituselunditega seotud toimingute läbiviimine
4. Fototeraapia vajaduse hindamine ja teostamine
5. Haavahoolduse teostamine
6. Elutähtsate funktsioonide taastamine
7. Vedelikubilansi hindamine
8. Analüüside ja uuringute määramine ning teostamine

A.2.8 Raviplaani koostamine

1. Ravi määramine
2. Ravitulemuste hindamine

A.2.9 Grupi nõustamine

1. Grupi vajaduste väljaselgitamine ja eesmärgi seadmine
2. Grupitöö reeglite kokkuleppimine
3. Grupiprotsessi juhtimine

4. Grupiga nõustamistulemuste hindamine 5. Kokkuvõtte tegemine ja eneserefleksioon 6. Koostöö siht- ja sidusrühmadega
A.3 Töö keskkond ja eripära
Ämmaemand praktiseerib esmatasandi- ja statsionaarset tervishoiuteenust osutavates asutustes või eraettevõtluses. Ämmaemanda töö võib toimuda ööpäevaringselt graafiku alusel.
A.4 Töövahendid
Ämmaemand kasutab oma töös meditsiiniseadmeid ja -tehnikat, abi- ja kaitsevahendeid ning infotehnoloogilisi vahendeid.
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused
Ämmaemanda kutse eeldab vastutus-, otsustus-, empaatia-, kohanemis-, algatus- ja koostöövõimet ning suhtlemisvalmidust.
A.6 Kutsealane ettevalmistus
Ämmaemandal on erialane kõrgharidus ja töökogemus.
A.7 Enamlevinud ametinimetused
Ämmaemand.
A.8 Reguleerimised kutsealal tegutsemiseks
Vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele peab ämmaemand olema kantud Terviseameti tervishoiutöötajate registrisse.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur
Selle kutse taotlemisel tuleb tõendada kõik kompetentsid.
B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENSIID

B.2.1 Tervisekasvatuse ja pereplaneerimine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1. osaleb kaasaegses tervisekasvatuses ja reproduktiivtervise edendamisel; 2. teostab patsiendi läbivaatuse (sh günekoloogiline ja rindade läbivaatus); 3. tunneb ära reproduktiivtervise seotud vaimse tervise seisundi muutused ja toimetuleku probleemid; korraldab juhtumi lahendamise koostöös teiste spetsialistidega; 4. nõustab ja kirjutab välja teaduspõhiselt tunnustatud rasestumisvastaseid vahendeid vastavalt riiklikele juhenditele ja õigusaktidele ning arvestades kultuurilist tausta.	
B.2.2 Ämmaemandus raseduse korral	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1. tuvastab raseduse ja määrab raseduse suuruse, kasutades erinevaid meetodeid; teeb iseseisvalt raseduse tuvastamise UH; 2. jälgib iseseisvalt rasedust, lähtudes vastavatest riiklikest juhenditest ja õigusaktidest ning võimalusel arvestab naise/pere soove; jälgib riskirasedat koostöös arstiga; 3. arvutab erinevate meetodite ja parameetrite järgi oletatava sünnikuupäeva ja sellest tulenevalt määrab rasedus- ja sünnituspuhkuse algusaja; 4. teeb vaginaalse läbivaatuse, võtab vajadusel analüüsid ning tõlgendab tulemusi, selgitab neid patsiendile, vajadusel määrab ravi või suunab edasi teiste spetsialistide juurde;	

5. teeb naise läbivaatuse, kõhupalpatsiooni, funduse kõrguse mõõtmise, loote kasvu ja asendi hindamise, kasutades Leopoldi võtteid; hindab loote/loodete seisundit, analüüsib, tõlgendab ja selgitab tulemusi patsiendile; hindab ultraheliuuringu abil loote kasvu, määrab eesasetseva osa ja platsenta asetuse, hindab lootevee kogust;
6. teeb kardiotokograafia ja interpreteerib tulemusi; selgitab tulemusi patsiendile;
7. hindab rasedusriske anamneesi ja raseduse kulu alusel, analüüsib kõrvalekaldeid normist; nõustab ja jälgib riskirasedat koostöös eriarstide ja teiste spetsialistidega;
8. selgitab rasedale sünnieelse diagnostika sisu ning rasedusaegsete analüüside ja uuringute tegemise vajalikkust, läbiviimise aega, raseduse jälgimise korraldust ja põhimõtteid; interpreteerib ja selgitab rasedale uuringute tulemusi;
9. selgitab rasedusaegseid muutusi organismis ja õpetab rasedusvaevusi vähendavaid võtteid;
10. toetab rasedat, sh riskirasedat ja peret sünnitusplaani koostamisel ja sünnituskoha valikul koostöös teiste spetsialistidega.

B.2.3 Ämmaemandus sünnituse korral

EKR tase 7

Tegevusnäitajad:

1. loob ja tagab privaatsuse, turvalise keskkonna sünnitusel; julgustab, toetab ja pakub naisele ja perele/tugiisikule füüsilist ja psühholoogilist tuge, vajadusel juhendab sünnitusel viibivat tugiisikut;
2. jälgib sünnitust vastavalt riiklikele juhenditele ja õigusaktidele; hindab sünnituse protsessi kulgu ja efektiivsust; hindab loote/loodete ja sünnitaja seisundit; vajadusel teeb amniotomia ja hindab lootevee iseloomu;
3. kasutab Leopoldi võtteid loote asetuse määramisel, hindab loote seisundit erinevate jälgimise meetoditega (nt KTG, Pinardi stetoskoop, STAN); paigaldab skalpelektroodi ja rakendab STAN monitooringut;
4. teeb sünnitaja läbivaatuse ja hindab tema elulisi näitajaid; hindab Leopoldi võtetega loote asendit ja loote pea laskumist; teeb vaginaalse läbivaatuse emakakaela avanemise, loote laskumise, loote asetuse, lootekestade seisundi, loote eesasetseva osa ja vaagna sobivuse selgitamiseks, kasutades hindamiseks Bishop'i skaalat; vastavalt leiule määratleb sünnitusfaasi ja koostab edasise plaani; kõrvalekallete korral kaasab õigeaegselt arsti;
5. jälgib ja hindab väljutusperioodi kulgu, kõrvalekallete korral kaasab õigeaegselt arsti; soovib sünnitajale sobivaid sünnitusasendeid, võtab vastu sünnituse; vajadusel teeb lokaalanesteesia episiotomia;
6. selgitab sünnitajale sünnitusvalu füsioloogiat ja eesmärki ja erinevaid valutustamisvõimalusi, sh mittefarmakoloogilisi ja farmakoloogilisi valutustamise võtteid; rakendab erinevaid mittefarmakoloogilisi valutustamise võtteid ja oma pädevuse piires farmakoloogilist valutustamist; assisteerib arsti regionaalsete anesteesiatega tegemisel;
7. hindab ja analüüsib riske sünnitusel ja/või loote seisundis, kõrvalekallete korral teavitab arsti, korraldab sünnitaja või vastsündinu jälgimise koostöös teiste spetsialistidega;
8. valmistab sünnitaja ette sünnitusabi operatsioonideks erakorralistes olukordades (nt nabavädi prolaps, äge lootehüpoksia, õlgade düstokia, instrumentaalne sünnitus), assisteerib naistearsti; juhivad meeskonnatööd;
9. sünnitustegevuse kõrvalekallete korral kasutab mittefarmakoloogilisi meetodeid ja/või täidab naistearsti korraldusi; teostab amniotomia ja hindab lootevee iseloomu ja hulka;
10. tagab emale ja lapsele turvalise keskkonna kiindumusuhete kujunemiseks, abistab esmase nahk-naha kontakti ja imetamise algatamisel;
11. hindab nabavädi klemmimise ajastust, lähtudes vastsündinu gestatsiooni vanusest ja seisundist ning ema seisundist;
12. hindab ja juhivad platsentaarperioodi vastavalt juhenditele; kõrvalekallete puhul kutsuvad abi ja tegutsevad vastavalt juhendile; hindab päramiste terviklikkust; eriolukorras eemaldab platsenta manuaalselt;
13. hindab sünnitusjärgset verekaotust, kasutab sünnitusjärgse veritsuse ja verejooksu ennetamise võtteid ja ravimeid;
14. teostab sünnitusteede revisiooni terviklikkuse hindamiseks; manustab sünnitusteede taastamise eelselt lokaalanesteetikumi; korrigeerib emakakaela rebendid, juhendab emakakaela rebendite korrigeerimist või abistab naistearsti korrigeerimisel; korrigeerib eriolukorras III järgu rebendid.

B.2.4 Sünnitusjärgne ämmaemandus

EKR tase 7

Tegevusnäitajad:

1. juhendab ja toetab vanemaid nahk-naha kontakti loomisel, juhendab imetamise käivitumise protsessi; julgustab ja abistab vanemaid lapsega emotsionaalse sideme loomisel;
2. teostab sünnitusjärgse läbivaatuse ja selgitab organismis toimuvaid muutusi; hindab emaka involutsiooni ja sünnitusteede traumade paranemist, sh keisrilõike haav;
3. jälgib ja hindab operatsioonijärgselt patsiendi seisundit vastavalt tervisenäitajatele ja ravikorraldustele; vajadusel planeerib edasise sekkumise;
4. juhendab ja toetab naise toimetulekut sünnitusjärgse taastumise ja enesehooldusega ning informeerib võimalikest ohutunnustest ja abisaamise võimalustest;

5. toetab vanemaid kriisis, arvestades vanemate emotsionaalset seisundit ja vajadusi; korraldab juhtumi lahendamise koostöös teiste spetsialistidega;
6. juhendab vanemaid vastsündinu (sh enneaegse vastsündinu) ja imiku baasvajaduste äratundmisel ja hindamisel, õpetab hooldusvõtteid ning informeerib võimalikest ohutunnustest ning abisaamise võimalustest; tunneb ära psühhomotoorse arengu kõrvalekaldeid;
7. juhendab ja toetab naist imetamisel; diagnoosib imetamisprobleeme põhjustavaid seisundeid ja määrab ravimeetodid, vajadusel koostöös teiste spetsialistidega; vajadusel soovib alternatiivseid toitmistehnikaid;
8. juhendab ja toetab naist laktatsiooni käivitamisel ja selle säilitamisel;
9. määratleb laktogeneesi pärssimise vajaduse; juhendab ja toetab naist, lähtudes valitud laktogeneesi pärssimise meetodist.

B.2.5 Vastsündinu hooldus	EKR tase 6
----------------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. tõendab sünni ja identifitseerib vastsündinu;
  2. hindab vastsündinu seisundit sünnil Apgari skaalal, teeb vastsündinu esmase läbivaatuse ja tualeti;
  3. jälgib vastsündinu kohanemist ja hindab seisundit;
  4. jälgib haiget vastsündinut järgides ravikorraldusi, juhendab ema/pere haige vastsündinu hoolduse osas;
  5. vajadusel osutab vastsündinule abi elutähtsate funktsioonide taastamisel, kasutades elustamisvõtteid lähtuvalt kehtivatest tegevusjuhenditest; kutsub abi või suunab patsiendi edasi teiste tervishoiuspetsialistide juurde.

B.2.6 Ämmaemandus naistehaiguste ja raseduse katkemise/katkestamise korral	EKR tase 7
---	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. selgitab naistehaiguste ja sugulisel teel levivate haiguste ennetamisvõimalusi, levikut, kulgu, diagnostikat ja ravipõhimõtteid; määrab ravi oma pädevuse piires;
  2. juhendab ning nõustab naise (vajadusel ka pereliikmeid) seksuaalkäitumise ning rasedumisvastaste vahendite kasutamisel, sealhulgas pärast raseduse katkestamist;
  3. selgitab raseduse katkestamise võimalusi ja abordijärgseid tüsistusi; õpetab abordijärgset enesehooldust; selgitab välja naise vastunäidustused abordiks ning valib koos naisega parima raseduse katkestamise meetodi; suunab raseduse katkestamisele; aitab valida naisele sobiliku rasedumisvastase vahendi;
  4. hindab naise seisundit ja elulisi näitajaid erinevate reproduktiivtervise häirete korral, järgides ravikorraldusi; selgitab enesehoolduse ja abi võimalusi; vajadusel ravib või suunab edasi teiste spetsialistide juurde;
  5. selgitab erinevate haiguste, sealhulgas naistehaiguste mõju viljakusele; nõustab viljatuseprobleemidega paare; hindab viljatusravi vajadust; selgitab erinevaid viljatusravi uuringuid, diagnostilisi meetodeid ja ravivõimalusi.

B.2.7 Ämmaemandustoimingud	EKR tase 7
-----------------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. mõõdab elulisi näitajaid ja interpreteerib tulemusi;
  2. manustab ravimeid, lähtudes ravikorraldustest ja kehtivatest ravijuhenditest;
  3. hindab erituselunditega seotud toimingute vajadust ja teostab protseduurid;
  4. hindab fototeraapia rakendamise vajadust ja teostab fototeraapiat, lähtudes ravikorraldustest;
  5. teostab haavahooldust, lähtudes haava tüübist; kõrvalekallete ilmnmisel planeerib sekkumised; määrab ravi oma pädevuse piires;
  6. vajadusel osutab patsiendile abi elutähtsate funktsioonide taastamisel, kasutades elustamisvõtteid lähtuvalt kehtivatest tegevusjuhenditest; kutsub abi või suunab patsiendi edasi teiste spetsialistide juurde;
  7. hindab vedelikubilanssi ja tagab vajaliku vedelikutasakaalu organismis;
  8. määrab ja teostab vajalikud analüüsid ning uuringud, interpreteerib tulemusi; teeb skriiningtste, kõrvalekallete korral suunab patsiendi edasi.

B.2.8 Raviplaani koostamine	EKR tase 6
------------------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. määrab ravi vastavalt kehtivatele ravijuhistele ja õigusaktidele;
  2. hindab määratud ravi tõhusust ja vajadusel korrigeerib määratud ravi; vajadusel kaasab teisi spetsialiste.

B.2.9 Grupi nõustamine	EKR tase 7
-------------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. selgitab välja grupi vajadused ja ootused, kasutades sobivaid meetodeid; seab nõustamise eesmärgi, määratleb käsitletavat teema(d), kavandab vajaliku tegevuse ja valmistab ette materjalid;

2. lepib kokku grupitöö reeglid ja tegevuse ning kujundab motiveeriva nõustamiskeskonna, julgustab gruppi tegema aktiivset koostööd;
3. algatab ja toetab arutelu, loob soodsad tingimused grupiliikmete-vaheliseks tagasisideks, arvestades grupiliikmete individuaalseid vajadusi, suunab grupiprotsesse;
4. hindab koos grupiga nõustamistulemusi, analüüsides kriitiliselt grupiliikmetelt saadud tagasisidet ja lähtudes nõustamise eesmärgist; vajadusel lepib kokku edasise tegevusplaani;
5. teeb kokkuvõtte, analüüsides kriitiliselt nõustamisprotsessi; vajadusel kavandab parendustegevused sarnaste gruppide nõustamisprotsessi läbiviimiseks;
6. teeb koostööd siht- ja sidusrühmadega, rakendades kogukonnapõhiseid preventatiivseid meetmeid, kaasates teisi spetsialiste.

Kutset läbivad kompetentsid

B.2.10 Ämmaemanda kutset läbiv kompetents	EKR tase 7
<p>Tegevusnäitajad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lähtub oma ametialases tegevuses eetikakoodeksist (lisa 1), tõenduspõhistest ja tunnustatud ravi- ja tegevusjuhenditest; 2. hoiab info konfidentsiaalsust, lähtudes õigusaktidest; 3. dokumenteerib oma tegevuse, lähtudes õigusaktidest ja riiklikest tegevusjuhenditest; 4. väljendab ennast selgelt ja arusaadavalt; 5. lahendab konflikte konstruktiivselt, rakendades konflikti lahendamise põhimõtteid; kasutab enesekehtestamise strateegiaid; 6. juhindub patsiendikesksest lähenemisest, arvestades ka erivajadustega patsientidega; 7. juhindub multidistsiplinaarse meeskonna töö põhimõtetest; jagab oma teadmisi kolleegidega; 8. säilitab ja arendab oma kutsealaseid teadmisi ja oskusi; 9. järgib oma töös ohutusnõudeid ja rakendab universaalseid turvalisuse tagamise ettevaatusabinõusid, lähtudes õigusaktidest; 10. kasutab ressursse säästlikult; 11. osaleb kutsealases arendustöös; 12. kasutab tööks vajalikul tasemel kontoritarkvara; kasutab erialaseid digitaalseid andmebaase ja tarkvara; 13. kasutab oma töös riigikeelt tasemel C1 ja ühte võõrkeelt suhtlustasandil (lisa 2). 	
<p>Hindamismeetodid: Läbivaid kompetentse hinnatakse teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.</p>	

C-osa Üldteave ja lisad

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	23-12042018-1.7/7k
2. Kutsestandardi koostajad	Vivian Arusaar, Ida-Tallinna Keskhaigla Irena Bartels, Eesti Ämmaemandate Ühing Katrín Klein, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool Marge Mahla, Tartu Tervishoiu Kõrgkool Heli Rannu, Lääne-Tallinna Keskhaigla Pille Teesalu, Tartu Ülikooli Kliinikumi naistekliinik
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	11
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	12.04.2018
6. Kutsestandard kehtib kuni	11.04.2023
7. Kutsestandardi versiooni number	7
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2222 Ämmaemanda

9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	7
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Midwife, level 7
C.3 Lisad	
Lisa 1 Eetikakoodeks	
Lisa 2 Keelte oskustasemete kirjeldused	